הספר ככיכר השוק

כיצד אמורים מוסדות אמנות להגיב לאקלים הפוליטי השורר כיום? מיכל ב' רון סוקרת את הספר שיצא לאחרונה בעריכת Paper Monument, ובו אנשי מקצוע מעולם האמנות מציעים את תשובותיהם לשש שאלות בוערות.

ביקורת   מאת מיכל ב. רון   פברואר 11, 2020

As radical, as mother, as salad, as shelter: What should art institutions do now? Edited by Paper Monument, New York, 2018.

"לאור התנודות הפוליטיות שמתרחשות ברחבי העולם היום, האם חשת בשינוי בעמדת מוסד האמנות בנוגע לאקטיביזם פוליטי?" זו הייתה השאלה הראשונה מתוך שש בשאלון שלפניי. כשקראתי אותה, תהיתי איזה מין אקטיביזם נפל לידי הפעם, בדמותו של ספר בכריכה חומה, שכותרתו החידתית, המושכת ושובת הלב מודפסת עליה באותיות לבנות: "כרדיקלי, כאם, כסלט, כמקלט: מה אמורים מוסדות האמנות לעשות עכשיו?"

Paper Monument book cover from web.jpg

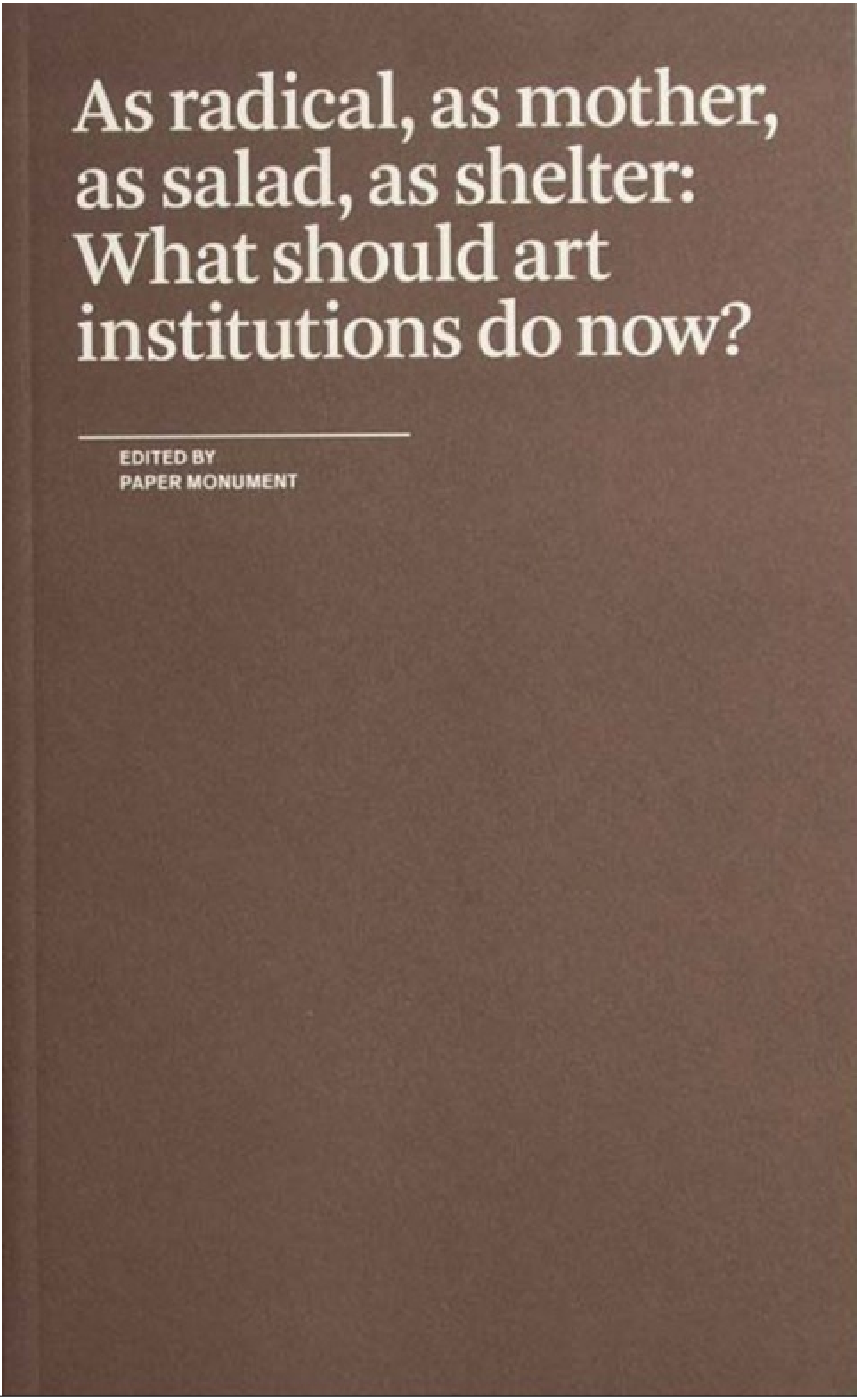

As radical, as mother, as salad, as shelter: What should art institutions do now?

EDITED BY
PAPER MONUMENT

כריכת[1]

הספר As radical, as mother, as salad, as shelter: What should art institutions do now?
בעריכת Paper Monument, New York, 2018

במבט ראשון זה נראה לי כמו דיון פנימי אמריקני. המשתתפים: אנשי מקצוע מעולם האמנות, אוצרים ואנשי חינוך, נציגי מוסדות אמנות גדולים ויוזמות עצמאיות קטנות, מכל רחבי ארצות הברית. העורכים: העמותה מברוקלין בעלת השם החידתי, Monuments Paper, שאנשיה, על פי הפירוט בקולופון, הם דושקו פטרוביץ' (Petrovich) ורוג'ר ווייט (White), וכן פרם קרישנמורתי (Krishnamurthy) כעורך-עמית. הטקסט: שאלון על עמדותיהם האקטיביסטיות והפוליטיות של מוסדות אמנות, והתגובות המעמיקות של הנשאלים המוזכרים לעיל – סוכני תרבות חדורי מטרה שמחויבים להעמיד חלופה לפופוליזם השוביניסטי, המיזוגיני, הגזעני, חסר האחריות החברתית והסביבתית ובעל הפוטנציאל לאלימות, שמינוי טראמפ לנשיא נתן לו פתחון פה.

אז מה יש כאן, שאלתי את עצמי. ספר "סלפי", כלומר, במה שעליה אפשר להציג רגישויות ביקורתיות? כותל מערבי שמאפשר לתת ביטוי לתסכולים? או מופע מבריק של ניתוח מופגן, זהיר ומתוחכם למשבר? (הרשו לי להציג מונח חדש: זמנים משברתיים – תקופתנו עתירת המשברים, וגם משבר הביקורת). האם זו לא הדרך בה השמאל – שרוב אנשי האמנות מזהים עצמם עמו – הגיע עד הלום? ובמלה "הלום" אני מתכוונת לעמדה של תסכול, משבר וחוסר תכלית. יותר מדי בחינה עצמית ופחות מדי פעולה קדימה. (קדימה! חישבו קדימה! פעלו קדימה, לא לאחור! אני חושבת על "מלאך ההיסטוריה" של ולטר בנימין, ש"מפנה את פניו אל העבר", בעוד שסערה "הודפת אותו אל העתיד, שהוא מפנה אליו את גבו". האם זהו מלאך שמאלני, או שכל השמאלנים מלאכים?) שמאל שמעדיף אקטיביזם כללי? איך אנחנו אמורים לקרוא מסמך זה על בעיות אמריקניות, באירופה או בהקשרים אחרים, במקומות עם בעיות אחרות?

מוסדות אמריקנים מאופיינים בייצוג-חסר של אנשים לא-לבנים ובהזנחתם כקהל. האם חששותינו שונים? בגרמניה, המונח "בא מרקע של הגירה" הוא זה המסמן את ה"אחר" בחברה. הוא מסתיר בחובו את ההצדקה לאפליית אוכלוסיות: ה"אחרים" הם מהגרים בני דור ראשון, שני ושלישי, ולכן, כביכול, אינם באמת שייכים לאומה. בישראל, שיח האפליה מתייחס לשליטה הממוסדת של האליטה האשכנזית בקבוצות חברתיות מדוכאות, בין אם אלו מהגרים בעלי שורשים תרבותיים לא אירופאיים, ובין אם זו האוכלוסייה הפלסטינית הילידית, במקרה הגרוע. השלטון הפוליטי הימני מנצל באופן מסוכן את השיח הזה כדי לרדוף מוסדות תרבות. מערך תעמולה לאומנית מרסק כל יצירה פוליטית וביקורתית, תוך שימוש בדה-לגיטימציה ומניעת מימון כאיומים החזקים והאפקטיביים ביותר.

אני תוהה, למה ספר? האם זו אנדרטת הנצחה לשמאל שפעם ידע לדמיין עתיד? שם ההוצאה לאור העורכת, שמיתרגם ל"אנדרטת נייר" (Monument Paper), בהחלט מרמז על כך. אם החקירה שלהם מתמקדת בהווה, האם כתב עת לא היה מגיע לתפוצת קוראים רחבה יותר מאשר ספר? האם פלטפורמה אינטרנטית לא תהיה נגישה יותר מפרסום מודפס?

ואז, אחת התגובות מושכת אותי פנימה, מזמינה אותי להיכנס אל תוך השיח כקוראת חיצונית. אין זה פלא שמי שלכד את תשומת לבי היה משורר: "אפילו סלון הבית יכול להיות מרחב ציבורי" (20), כותב קן צ'ן (Chen), מנהל סדנת הכותבים האסיאניים-אמריקנים, שמאז יציאתו לאור של הספר עזב את המכון אחרי 11 שנים.[1]בטקסט שלו הוא יוצא לטיסה חופשית, שזונחת את מבנה השאלות והתשובות של השאלון, וטוען ש"יצירתיות היא חברתית" (24) – הבחנה משחררת שגואלת את העשייה התרבותית מידי מבני הכוח המוסדיים ומחזירה אותה אל ידיו ואוזניו של הציבור, ואל תודעתו ומימדיו. "החיים קורים כאשר אינך מצהיר הצהרות. החיים קורים כאשר אתה נמצא עם אנשים אחרים, וכך גם הזדמנויות חדשות עבור האסתטיקה והפוליטיקה שלך", אומר צ'ן (31). ואכן, כוחו של ספר זה, כ"אנדרטת נייר", הוא באפשרות שהוא מציע לאנשים להיפגש בין דפיו, בין לבניו וקירותיו, כדי למצוא חברים-לדרך בין מילותיו המודפסות.

AAWWTV: Unreal News with Jennifer Hayashida, John Yau, & Ken Chen [2]

Video of AAWWTV: Unreal News with Jennifer Hayashida, John Yau, & Ken Chen
AAWWTV: أخبار "عنجد مش" مع جنيفر هياشيدا ، جون ياو وكن تشن

"איך יכול מוסד אמנות להשתפר?" שואלת השאלה האחרונה. "לפרוש מהמרוץ אחר המבנים, האוספים, מופעי הראווה, הפרסומות והגופנים הגדולים ביותר... כל התסמינים של מערכת פטריארכלית מונעת-אגו, שמחזיקים אותנו בגרוננו", תובעת רג'ין בשה (Basha), אוצרת עצמאית ואחראית על תכניות השהות ב-Works Pioneer. "במקום זה, בואו נתחרה על היותנו הנדיבים ביותר כלפי אמנים וכלפי מטרות שמשפיעות על חברה פתוחה [...]" (6). "האם ביכולתו של מוסד אמנות להפוך ממוקד לביקורת לאתר של התאגדות? ואיך עושים זאת?" דינה בירד (Beard), מנכ"לית המעבדה (The Lab), עונה פרנציסקו בסן בעוקצנות: "[...] בזמן שאני מקשיבה, אני יכולה גם לתקוע מקלות בגלגלי הקפיטליזם. לא באמצעות 'ביקורת', שבסופו של דבר היא שימוש בשפה כדי להגן על חזקה מעורפלת על מעין-דמוקרטיה, אלא,*אני יכולה ליצור בעיות עבור השלטון באופן אקטיבי*[הדגשה שלה]" (10).

ויש עוד רעיונות מרתקים שאני רוצה לחזור אליהם כדי להפיצם. "המוסדות צריכים להציע את תשתיותיהם הקיימות כדי להגן על הפגיעים" (38), כותב אנת'וני אלמס (Elms), האוצר הראשי של ה-ICA, המרכז לאמנות עכשווית בפילדלפיה, וכותבים אחרים חוזרים על דרישה רגישה זו. הם גם מכירים בכך שמתקני שירותים נקיים וחינמיים הם שירות ציבורי חשוב שמוסדות מספקים, עובדה שחוזרת בכמה מהדיווחים בספר. הכותרת רבת העוצמה של הספר נובעת מתגובה של אוצרת אמנות חזותית במרכז לאמנות עכשווית של פורטלנד, קריסטן קנדי (Kennedy), לשאלה "אילו תפקידים נוספים על [מוסד האמנות] למלא?" וקנדי כותבת במלוא התנופה:

"המוסד כרדיקלי, המוסד כאם, המוסד כסלט, המוסד כמקלט, המוסד כהוספיס, המוסד כהכרה באדמות גזולות, המוסד כמדיניות ציבורית, המוסד כמעון יום, המוסד כמזרקה, המוסד כחיי לילה, המוסד כבן ברית. המוסד כחיית מחמד. המוסד כמטבח, המוסד כשותף למזימה, המוסד כשילומים, המוסד כדה-קולוניזטור (decolonizer), המוסד כמפרק קנונים. המוסד כלא-מוסד" (63).

כריס רייץ (Reitz), מנהל גלריה ומרצה ללימודי אוצרות וביקורת באוניברסיטת לואיוויל, מזכיר לנו את מהותה של תערוכה בתשובתו לשאלה "לאחרונה, מחלוקות שניטשו בנוגע לבחירות אוצרותיות הבליטו את האופנים השונים בהם מוסדות מתארים לעצמם את קהל(יה)ם. מניסיונך, האם התהליך הזה משתנה? כיצד עליו להתקדם?" רייץ עומד על הכוח והאחריות של בעלי מומחיות כנגד הפופוליזם וכותב: "[...] תערוכות צריכות להיות קשות. הפקתן צריכה להתבסס על מחקר רציני והן צריכות לדרוש השקעה רצינית ומתמשכת מקהל הצופים [...] ניתוח יסודי והתכוונות היסטורית הם ההתחייבויות העיקריות שלנו וגם כלים רבי עוצמה ביותר" (88).

The Art Newspaper Podcasts – האם מוזיאונים אמורים למכור יצירות אמנות? וגם, אקטיביזם במוזיאון וויטני

בתשובה לשאלה "אילו מוסדות, אוצרים וקהלים אחרים אתה רואה כדוגמה בתהליך גיבוש עמדת המוסד שלך?" מזכיר מנהל ומייסד 4-18 Fundación, ניקולס רודריגז מלו (Melo Rodríguez) את מוזיאון בולטימור לאמנות, ש"הכריז על מדיניותו החדשה למכירת יצירות של אמנים קנוניים ואמני מופת מהעבר כדי להקים קרן לרכישת עבודות של אמנים אמריקנים שחורים מקומיים או בראשית דרכם" (91). המדיניות מכונה deaccession, היפוך-רכישה. זהו עיקרון פשוט וכל כך הגיוני, שהופך את סדרי העדיפות על פיהם. לא עוד שמירה על הישן והמוכר לעולמי עד, אלא שימוש ביצירות מופת כנכסים שמאפשרים שינוי והחלפה, כמו קלפים חזקים במשחק הפוקר של התרבות. במצב קיצוני, משמעות הניצחון במשחק תהיה כי הישן והמוכר יאבד את ערכו ולא יהיו לו קונים, מלבד אולי העשירים והלא-מעודכנים (בארצות מתפתחות?). האם זו התגשמות נבואתו של מרקס?

עד שיגיע רגע כזה, ספר קטן ורב השראה זה מציע מניפסט קולקטיבי רב עצמה. עכשיו הקורא יכול להפוך למראיין, ולהרחיב את המיזם למחוזות גלובליים. כיצד עמיתיך ברחבי העולם יענו לשאלותיו?

- 1. הערת העורכת: תפקידי הנשאלים נכונים לזמן יציאתו של הספר לאור.

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%94%D7%A1%D7%A4%D7%A8-%D7%9B%D7%9B%D7%99%D7%9B%D7%A8-%D7%94%D7%A9%D7%95%D7%A7

Links

[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/Paper%20Monument%20book%20cover%20from%20web.jpg

[2] https://tohumagazine.com/he/file/aawwtv-unreal-news-jennifer-hayashida-john-yau-ken-chen